

Білет 13. Пытанне 1. Беларусь у час Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 г.: асноўныя падзеі, асаблівасці, першыя сацыялістычныя пераўтварэнні.

1. Падзеі Кастрычніцкай рэвалюцыі

Да лютага 1917 г. на тэрыторыі Расійскай імперыі склалася дастаткова небяспечнае становішча. Няўдачы і паразы на фронце, дзе працягваецца вайна, эканамічныя і сацыяльныя цяжкасці прывялі да абвастрэння палітычнай абстаноўцы ў краіне. Улады не змаглі даць адэкватны адказ народным масам на іх патрабаванні, што толькі прыводзіла да пагаршэння сітуацыі. У канцы лютага, на фоне чутак аб недахопе хлеба ў сталіцы Расійскай імперыі, па Санкт-Пецярбургу пракоцяцца стихійныя мітынгі і забастоўкі, якія хутка перарастуць у антыўрадавыя выступленні. 27 лютага (12 сакавіка) 1917 года ўсеагульная забастоўка перарасла ва ўзброенае паўстанне; войскі, якія перайшлі на бок паўстанцаў, занялі найважнейшыя пункты горада, урадавыя будынкі. Ужо 2 (15) сакавіка імператар Мікалай II падпіша акт аб адрачэнні, што фактычна будзе азначаць спыненні існавання самадзяржаўя. Усю ўладу ў краіне ўзяў Часовы ўрад пад старшынствам князя Георгія Львова.

У Менску паведамленне аб звяржэнні царскага ўрада было атрымана 1 сакавіка 1917 г. 2 сакавіка працоўныя дружны вызвалілі палітычных зняволеных. Былі арыштаваны камандуючы фронтам, начальнік штаба, камендант горада. Створаная міліцыя ўзяла пад ахову вакзалы, пошту, тэлеграф. 4 сакавіка былі сфарміраваны Мінскі Савет рабочых дэпутатаў і яго часовы выканкам. 6 сакавіка вырашана было стварыць Радз працоўных і салдацкіх дэпутатаў. У якасці прадстаўнічага органа Часовага ўрада ў Мінску будзе сфарміраваны Часовы камітэт парадку і бяспекі, які будзе выступаць як гарадскі орган улады.

І хоць Часовы Урад быў прызнаны ўсімі палітычнымі сіламі як адзіны выканаўчы орган улады на тэрыторыі Расіі, аднак пасля Лютаўскай рэвалюцыі, на фоне нарастальнай незадаволенасці Часовым Урадам, усё большую папулярнасць будуць набіраць левыя партыі, асабліва эсэры і меншавікі, якія былі прадстаўлены ў Радах працоўных і салдацкіх дэпутатаў. У краіне, фактычна, складзецца двоеўладдзе. Афіцыйным органам улады будзе з'яўляцца Часовы Урад, аднак усё большае значэнне пачнуць адыгрываць Саветы працоўных і салдацкіх дэпутатаў. Пры гэтым, што Часовы Урад, што эсэры і меншавікі, чакалі склікання ўстаноўчага сходу, які і павінен быў вырашыць далейшы лёс краіны.

Да восені 1917 г. у Расіі складзецца катастрофічная абстаноўка. Часовы ўрад не здолеў вырашыць назапашаныя праблемы, а частыя палітычныя крызісы толькі пагоршылі сітуацыю. Вайна, разруха і голад, які насоўваецца, прывялі да росту папулярнасці левых (сацыялістычных) ідэй, асабліва партыі бальшавікоў (камуністаў). 7 лістапада (25 кастрычніка па старым стылі) у Петраградзе ў выніку ўзброенага паўстання быў звергнуты Часовы ўрад і ўлада перайшла ў рукі Саветаў працоўных, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў на

чале з бальшавікамі і іх лідэраў У. І. Леніным. Першымі законамі савецкай улады сталі "Дэкрэт аб міры", "Дэкрэт аб зямлі". Прадугледжвалася сацыялізацыя зямлі (пераход зямлі з прыватнай уласнасці ў грамадскую) і з'яўлялася аб неабходнасці спынення баявых дзеянняў.

У Менску бальшавікі паспрабуюць узяць уладу ў свае рукі ўжо 25 кастрычніка 1917 г. Аднак прыхільнікі Часавага ўрада ўтвораць Камітэт выратавання рэвалюцыі, які будзе складацца з меншавікоў, эсэраў, прадстаўнікоў нацыянальных арганізацый. Камітэт выратавання рэвалюцыі перашкодзіць бальшавікам узяць уладу ў свае рукі. Аднак ужо 2 лістапада ў Менск прыбудуць дадатковыя ўзброеныя сілы бальшавікоў. Улада ў Мінску канчаткова возьме ў свае рукі Ваенна-рэвалюцыйны камітэт Заходняй вобласці і фронту (ВРК). У далейшым бальшавікі возьмуць і Стаўку Вярхоўнага Галоўнакамандуючага, размешчаную ў Магілёве.

На працягу кастрычніка-лістапада адбыўся пераход улады да Рад на тэрыторыі Беларусі і ў частках войскаў Заходняга фронту. Бальшавікоў масава падтрымалі сяляне, якія разлічваюць на ліквідацыю памешчыцкага землеўладання, а таксама салдаты, якія спадзяваліся на аканчэнне баявых дзеянняў.

2. Мерапрыемствы бальшавікоў

На працягу лістапада - снежня на тэрыторыі Беларусі будуць створаны першыя органы савецкай улады. З 26 лістапада 1917 і па 2 студзеня 1919 г. на тэрыторыі Беларусі вышэйшым органам заканадаўчай улады будзе з'яўляцца Абласны выканаўчы камітэт Саветаў працоўных, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў (Аблвыкамзах). Аблвыкамзах складаўся з этнічных рускіх, якія выступалі за ўваходжанне тэрыторыі Беларусі ў склад расійскай савецкай дзяржавы. Аблвыкамзах узначальваў Аляксандр Фёдаравіч Мяснікоў. На тэрыторыі Беларусі таксама быў створаны Савет Народных Камісараў Заходняй вобласці фронту (СНК), які з'яўляўся найвышэйшым выканаўчым органам улады. Першым кіраўніком СНК стаў Карл Іванавіч Ландэр.

Першыя пераўтварэнні бальшавікоў на тэрыторыі Беларусі былі звязаны з нацыяналізацыяй прамысловасці (перадачы яе ў дзяржаўную ўласнасць), увядзенні 8-гадзіннага працоўнага дня, рэалізацыі Дэкрэта аб зямлі. Зямля памешчыкаў перадавалася ў рукі Саветаў. Былі выдадзена "Дэкларацыя правоў народаў Расіі", у якой абвяшчалася права народаў на самавызначэнне і стварэння ўласных дзяржаў. Гіпатэтычна, гэта азначала рэалізацыю ідэі ўласнай нацыянальнай беларускай дзяржавы. Апроч гэтага бальшавікі пачалі праводзіць палітыку ваеннага камунізму, якая прадугледжвала мабілізацыю ўсіх сіл і сродкаў на барацьбу з супернікамі рэвалюцыі. У рамках дадзенай палітыкі ажыццяўлялася нацыяналізацыя прамысловасці, уведзіўся ўсеагульны працоўны абавязак і ўраўнанне ў зароботнай плаце, забараняўся прыватны гандаль, увёўся прамы абмен таварамі і картаная сістэма.

Кастрычніцкая рэвалюцыя стала важнейшым этапам у гісторыі беларускай дзяржаўнасці і гісторыі беларускага народа. Наступным крокам у афармленні і станаўленні самастойнай беларускай дзяржаўнасці. На сучасным этапе 7 лістапада аб'яўлена ў Рэспубліцы Беларусь святочным днём - Днём Кастрычніцкай рэвалюцыі.